

ODGOĐENI PRVAŠIĆI (4)

Objavljeno 22/10/2024

Tekst: Vlasta Vančina

Foto: S. Cake

Odgoda upisa u prvi razred osnovne škole za oko četiri tisuće prvašića upalila je signale s osnovnim pitanjima – što se zbiva s našom djecom i što nam je činiti da se ta situacija popravi. Danas se potpuno otvoreno upire prst u sve oblike ekrana i naglašava nužnost njihova ograničenja u

svakodnevnom životu djece. To valja nadomjestiti raznoraznim igrama i skladnim razvojem djece u obiteljskom okruženju, zabavi sa širom obitelji, prijateljima i inima.

Okolina u kojoj se djeca razvijaju presudno utječe na njihov psihički razvoj. Suglasimo li se da se fizički razvoj može potaknuti otklanjanjem neadekvatne prehrane, loših higijenskih uvjeta ili bolesti, moramo se prikloniti stajalištu znanstvenika da su od toga još važniji utjecaji kojima okolina izravno usmjerava razvoj djetetove ličnosti. A ti faktori utječu već vrlo rano. U prvim danima života dijete reagira isključivo na zadovoljenje svojih osnovnih potreba – da je sito, suho, okupano i previjeno, okruženo ljubavlju i pažnjom ... Bez toga nema normalnog fiziološkog razvoja. Kako su pokazale analize „odgođenih prvašića” kod čak njih trećine, odnosno oko 35 posto bilježi se izostanak normalnog fiziološkog razvoja, to jest radi se o nezreloj motorici i grafomotorici, emocionalnoj i socijalnoj nezrelosti i tako dalje.

U doba najranijeg djetinjstva njihov sav psihički život usmjeren je na emocionalnu komponentu, preko koje se dijete uključuje u vanjski svijet. Osobe i stvari isključivo dobivaju vrijednost u odnosu na njega /nju. To je faza egoizma, normalna za taj stupanj djetetova razvoja. Naši najmlađi često dolaze u sukob s okolinom jer, da bi se uključilo u nju, moraju se priviknuti da ostaju bez određenih povlastica ili da se više ne nalazi u središtu svemira svojih roditelja/skrbnika. Nezadovoljstvo ili razočaranost zbog tih „ustupaka” ipak se nadoknađuje odobravanjem i pohvalama osoba za koje je dijete osjećajno vezano.

Dijete – roditelji/skrbnici, braća/sestre

Mnoga istraživanja potvrđuju važnost komunikacije između roditelja i djece za intelektualni, osjećajni i moralni razvitak djeteta. Majčina skrb za zadovoljenje dječjih potreba i očev „sportskiji” pristup postavljaju pozornicu za djetetov budući društveni razvitak. Natjerati dijete pritom na poslušnost a ne izazvati odbijanje i negativizam jedan je od prvih izazova kad se dijete počinje samostalno kretati. U tom se razdoblju povećava dječja sposobnost voljne samokontrole i uči se značenju riječi NE. Roditelji /skrbnici moraju savladati vještine kako bi stvorili pravo raspoloženje da dijete voljko prihvati kontrolu nad sobom. Primjerice, kada tražimo od djece da se odreknu mobitela ili laptopa i pristanu se uključiti s nama u neku igru poput slaganja kockica, puzzli, crtanja ili igranja s autićima. Djeca će lakše poslušati neke upute ili molbe ako im se dopusti da shvate što se od njih traži. A osobito ako kasnije uslijedi pohvala za zahtijevano ponašanje, npr. „hvala što si se igrao/la sa mnom”.

Odnos s braćom i sestrama uključuje i bliskost i suparništvo. Tijekom ranog djetinjstva braće i sestra se nadmeću za ljubav i pažnju roditelja, no ono se može ublažiti roditeljskom ljubavlju, razvijanjem međusobne vezanosti i, kako posebno ističu stručnjaci, „svladavanjem vještine suprotstavljanja bez agresije”. Novija istraživanja pokazuju kako odrastanje uz braću i sestre ubrzava intelektualni i društveni razvitak. Nisu provedena istraživanja o svim odnosima starije i mlađe braće i sestara, ali je nedvojbeno potvrđeno da za starije dijete koje skrbi za mlađe u maloj obitelji ima pozitivan efekt i potiče njegovo/njezino samopouzdanje. Valja se podsjetiti da se druga velika grupa razloga za odgodu upisa odnosi na emocionalnu i socijalnu nezrelost u odnosu na dob djeteta.

Čovjekova svijest kroz dvije faze

Čovjekova svijest razvija se postepeno. U tom razvoju psiholozi ističu dvije razine, koje djeluju cijelog života: nesvjesno i svjesno. Kao svijest definiraju se one mentalne aktivnosti za koje osoba zna, kojih je svjestan, koje su jasno usječene u njegovu memoriju. Da bi se svijest razvila, potreban je izvjestan stupanj razvitka središnjeg živčanog sustava, pa novorođena beba nema razvijenu svijest. Pod pojmom nesvjesnog podrazumijevaju se dojmovi i iskustva koja nisu memorirana jer ih je dijete steklo prije sposobnosti pamćenja pa su pohranjena u živčanom sustavu ili su pak kasnije doživljena i potisnuta u nesvjesno. Neugodna iskustva što ih dijete doživljava u ranom djetinjstvu ostaju trajno pohranjena u području nesvjesnoga i mogu izazvati neželjene reakcije i skretanja u razvoju, npr. Svađe roditelja, zastrašivanje, prestrogo tjeranje da jedu, ... Biološka energija djeteta često se usmjerava prema agresiji pa ono teže prihvaća pravila što ih zajednica postavlja. Ako je dijete okruženo ljubavlju i razumijevanjem, lakše prihvaća i svladava zadaće koje društvo pred njega postavlja. Ako se pak razvija u sredini koja ga nedovoljno voli, ono gubi osjećaj sigurnosti i teškoće ga mogu obeshrabriti. Roditelji/skrbnici inzistiraju na odgodama polaska u školu zbog emocionalne i socijalne nezrelosti djeteta, zaigranosti, No, na školski uspjeh najviše utječe poremećaj grafomotorike, smanjena koncentracija i hiperaktivnost. Doc. prim. dr. sc. Željka Karin, ravnateljica Nastavnog zavoda za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije i specijalistica školske medicine, dostavila je javnosti konkretne pokazatelje za tu županiju: „svaki peti učenik, ili njih 22,18 posto, imao je smetnje pažnje i hiperaktivnosti, dok je kod 13 posto njih uočen specifični poremećaj razvoja motoričkih funkcija (problem fizičke nespretnosti i nerazvijenih motoričkih vještina). Također, ono što je zabrinjavajuće, jest da je čak 16,37 posto od sve pregledane djece, ili njih ukupno 750, imalo neki jezično-govorni poremećaj, koji može biti lakši i teži. Zato se svima iz ove “kategorije” automatski ne odobrava odgoda polaska u školu”. Samo kod manjeg udjela djece radi o složenijim teškoćama u razvoju.

Članak je četvrti dio autorske teme „Odgođeni prvašići”. Objavljuje se u sklopu projekta poticanje novinarske izvrsnosti Agencije za elektroničke medije.